

Svalandsgubben Skauløp - også en kulturopplevelse

Den som har tid til å se seg litt rundt når hun eller han løper Gubbeløypa, vil oppdage både kulturminner, naturperler og andre severdigheter. Like etter start passerer TEINEFOSSEN, en av TOVDALSELVA's virkelige perler, som ved Gubbetider vanligvis framstår med høy vannføring(!). Elva er i dag ei svært populær lakseelv. Takket være lavere tilførsel av sur nedbør og betydelig kultiveringsarbeide nærmer elva seg igjen gamle høyder.

Videre krysses DIKEELVA like under FLAKKEFOSSEN, som også kan vise seg fra ei mektig side. Fra FLAKK begynner stigningene. Her følger løypa gamle driftsveier forbi ÅLETJØNN og videre oppover til FATTIGMANNSLØA og SVARTEFJELLET der første drikkestasjon er. Underveis krysses den gamle kjerkeveien fra Natveit og Mosfjell. Videre mot LANGSVANN følges den gamle hovedferdselsåra fra Vegusdal og Vassbotn. Her kan en den dag i dag se at enkelte myrer har vært trandlet. ØYGARDSMARKA med TJUVHOLA er ikke langt unna; den er verd et besøk ved en seinere anledning! Heller ikke det flotte ski- og turterrenget ved padleeldoradoet OGGE er langt unna. Det ligger i nordlig retning og anbefales på det sterkeste, - en annen dag. Du passerer DAVIDSTJØNN og KROGEVANN før du er framme ved bilveien i TRONGEDAL, hvor juniorene starter på sine 15 km og drikkestasjonen betjenes av de samme folka som alle de foregående 40 år.

Turen går videre om HØNSEHØLEN, der en oppfarende flomstor bekk resulterte i ei flott klopp for få år siden. Deretter til DALANSHOLA, der du møter den skikkelige motbakken som stiger helt til toppen av STOREHEI med SVALANDSTÅRNET.

Dette er løypas høyeste punkt på 332 moh. De damene som velger den opprinnelige dameløypa på 12 km kan varme opp her med en flott utsikt over "27 kirkesogn", som det heter av gammelt, og halve Sørlandskysten.

Typisk for gårdene på SVALAND er at de ligger helt på toppen av heia (raet) og er derfor svært utsatt for vind. Derfor heter det at "på den stilleste dagen blåste det bare av ei høne på Svaland". På Svaland er vi forøvrig akkurat på vannskillet. På gården til Kjell Svaland går skillet på mønet! Regnet som faller på sørsida av taket renner mot Vennesla og Otra, mens det fra nordsida tilhører nedslagsfeltet for Tovdalselva. Slå den!

Herfra begynner heimturen i løypa, og stedvis følges den gamle kjerkeveien fra Svaland til Birkenes kirke. Det sies at på LIKMYRANE lå det en vinter "lagret" 7 lik på grunn av at snøen lå så djup at det var umulig for hester og folk å ta seg fram til kjerka.

Etter å ha passert KJØRKETJØNN og KVERNHUSDALEN kommer vi til SNAREMYR.

Det var på Snaremyr det dramatiske flysleppet fant sted under krigen. Disse hendelsene er behørig skildret både i bok og på film ("Kontakt").

Ved KVILESTEINEN pleide kjerkefølget å ta en pust i bakken, og videre bar det utfor mot dalen. Halvvegs nede ligger HESTEKJERR, ei lita myr som ligger på et platå. Her ble hestene *hella*, mens folket fortsatte til fots.

Ved STANEBAKK vel nede i dalen stanset kjerkefølget for å skifte, og for å treffe folk som kom de andre kjerkeveiene fra Rosseland, Bjorvann og Tonesal. Så gikk de sammen ned til ferjestaden ved Bjorhus og videre til kjerka på den andre sida av elva.

Vi er nå på RUGSLAND MONER. Her er store grusavsetninger etter istida blitt en meget verdifull ressurs. Mesteparten av betongbyggingen i distriktet er laget med sand herfra og Høygilts Moner på andre sida av elva. Det er også et stort asfaltverk her. I et nedlagt grustak er det anlagt en racerbilbane, Rugslandsbanen.

HAVSÅSEN kan sees høyt der oppe på venstre side før turen ned om KRINGLEVOLL til MOLLESTAD. Mindre enn 100 meter fra løypa står den nesten 1100 år gamle kjempen "MOLLESTADEIKA". Den er det nest største eller tredje største treet i Norge (10,5 m i omkrets), avhengig av målemetode. Det knyttes en rekke sagn til Mollestadeika. Blant annet at den skal være plantet ved at noen satte en staur i bakken. Gjennom århundrer har folk ofra både mat og mjød til denne eika, så den har nok hatt gode vekstvilkår. Nå har den blitt en turistattraksjon, - og startsted for Minigubben.

Løypa fører oss videre til MONEN som en gang var reine trafikknutepunktet med egen skystasjon og brennevinsløyve. Hovedveiene fra Vegusdal, Mosfjell og Flakk møttes her.

NESSET passeres så, og stien går videre langs FLAKKSVANN. Her var det livlig i tømmerfløtingstida fram til 1960-åra. Vi ser rester etter festene til storbommen, bomhuset og fløterhytta. På motsatt side av vannet lå kjerraten og endestasjonen for den berømte, smalsporede "Flaksvandsbanen" (1896-1953).

Så er vi tilbake på FLAKK igjen og følger samme trase et stykke før vi svinger inn på den gamle hengebrua som krysser Tovdalselva litt lenger sør enn Teinefossbrua. Om sommeren er dette (i likhet med Teinefossen) en yndet badeplass og hopping fra brua er populært.

Like ved vestre brukar har forøvrig Birkeland sin drikkevannskilde fra grunnvannet 60 meter under bakken.

Nå nærmer vi oss mål. Etter brua løper vi inn i lysløypa og passerer skiskytterstadion som i 30 år har fått fram internasjonale skiskyttere. De første årene gikk Gubbeløypa utenom FIANE, men store deler av TOLLNES er nå bygd ut til industri og travbane. Så derfor kaster vi oss heller brutalt inn i "SARONS DAL" som er den siste harde trøyken før vi ser BIRKENESPARKEN og MÅÅÅÅL.

GOD FORNØYELSE!